

Egy éve már időről időre visszatérek egy témához: városok. Térképeket rajzolok, alaprajzokat, folyókat, hidakat, vezetékrendszereket. A telefonom/laptopom tele van város management játékokkal. Órákat töltök a városok felülnézeti hálójában. A vonalak és görbék, leegyszerűsítette formák valahogy kiadják egy hely összetételét. És mivel az urban plein air egy szívemhez közel álló műfaj, elkezdtem gondolkodni a kettő kapcsolatán. A mikro és a makro univerzumok, az áttekinthető tömeg, és az egén életéből kiragadott pillanatok kapcsolatán.

Nagy szerepet játszott az életemben a magyar 70-es évek gyermekfilmjei. Szinte ezeken nőttem fel. Utánam Srácok, Málnaszörp és Szalmaszál, valamint a korszak animációin. Nem csoda, hogy a 70-es évek ennek folytán kedvesek lettek a számomra. A “etro” mesék reneszánsza sokakat érintett a korosztályomból.

Nem csoda, hogy ilyen kedves a számomra a korszak, és annak esztétikái. És ha már városképek: beszéljünk a szocializmus emberközeli várostervezéséről!

Az industrializáció és a háború után megugró népesség növekedés megteremtette az igényt a kompakt, sokakat ellátó lakhatásra. Mivel a funkció a látvány felett korszaka volt ez, nem ódzkodtak a sematikus betontól. Bevallom én sem egyszer veszttem el Marcalvárosban. Az északi testvéreinktől átvett panelház egyszerűen legyártható és gyorsan összerakható részekből állt. De nem csak a lakhatás biztosításában gondolkoztak a fejlesztésekért felelősök.

Mint minden állatnak, az embernek is fontos hogy kielégítő élettere legyen. A panelkörnyékek felépítése tehát ez: A házak udvart alakítva vannak elhelyezve, ezzel még kisebb blokkokra bontva a környéket. Az udvar egy zöld terület, sokszor játszótérrel. Minden körzetre jut egy iskola, egy könyvtár, egy közösségi tér, és mivel a munka (általában ipari) miatt költöztek oda az emberek, a közelben volt a munkahely, piac vagy kisbolt, hely kis üzleteknek a házak aljában. Az emberek ismerték a szomszédjaikat, a gyerekeik egy helyen játszottak.

Mivel egy munkásfókuszált szisztémáról beszéltünk, az ipar tartotta fennt ezt a néha fullasztó, de egyébiránt működő bioszférát.

A rendszerváltás utáni gazdasági változások azonban felborították a kialakult rendet. A gyárak bezártak az emberek pedig a szuburbán álmodni kezdték el kergetni. Hirtelen a tömegből személy lett, a nagy családból nukleáris család, a társadalom nagy részét kitevő munkásosztályból proli kisember.

Byung-Chul Han a Rítus Eltűnése könyvében egy érdekes folyamatról beszél, ami szerint a kapitalizmus túlfejlődésével keletkezett. Az individualizmus által egy "egoista" (nem klasszikus értelemben értendő) társadalom keletkezik. Önközpontúvá válunk. Megszűnnek a közösségi rítusok, helyüket a termeléstudat veszi át.

Véleményem szerint így halnak ki és tűnnek el a panelház bioszférái, így látjuk csak a szürkét, a rosszat, a szegénységet bennük, mikor régen egy élő organizmus részei voltak (és voltunk). Az individualizmus figyelmen kívül hagyja az emberi igényt a tömegbe való tartozásra, és ez reflektálódik a várostervezésen, az építészetben is.

Autó centrikus, egyszemélyes, elérhetetlen elidegenedésbe veszünk.

Természetesen a helyzet nem olyan kilátástalan. Ugyanúgy ahogy a szocialista diktatúra rendszerének voltak negatívumai (egyértelműen, mert egy diktatúra), ugyanúgy vannak pozitív dolgok a mostani berendezkedésben is. Az elérhetőség új közösségeket teremt, az oktatás és az információ nincs már egy fal mögé zárva. A régi rendszer egyik horrorja a besúgó jelenség volt, a folyamatos imposztor keresés, a közösség korrupciója egy magasabb erő irányításával.

Első inspirációm, a Funeralopolis - Last Days című, idén kiadott indie fejlesztésű atmoszférikus horror játék. Egy alternatív lengyel 80-as évek, Huta-Grobno nevű panel metropoliszában játszódik, és a folyamatosan megfigyelő, belülről lassan elrothadó rendszert dolgozza fel, egyértelműen szovjet benyomásokkal. Hangulatteremtésben kitűnő munkát végeztek a fejlesztők. A szomszédok ismerős arcok, Az erkélyről nyíló panelrengetek és szürke ég látványa szintén. A rádióban ismerős hanglejtéssel beszél a tudósítónő, egy másik csatornán a mise énekét halljuk. A kopár utcán negyed óránként elmegy egy villamos.

A poszt-szovjet és általánosságban retro horror nagy része a félelem az elhagyatott helyektől, hogy szelleme visszatér, és bosszút áll, mert oly sok évig üresen állt. Keletebbre tekintve, ukrájnt példának mondva, kutatásom alapján nagy probléma az alvó, vagy szellemvárosok jelensége. Az egykor népes panelkörnyékek lakatlanná, elhagyatottá válnak.

A Blood Flesh and Concrete fejlesztője, Io, aki segítségemre volt ebben az esszében, játékában ezt fejti ki. A 2020-ban kijött pixeles horror játék a taglalja milyen visszatérni ezekbe az elhagyatott csontvázakba, és milyen ha a múlt szelleme visszanyúl értünk. Pixel rajzaiban visszaadja a társasház lépcsőházát, ikonikus berendezéseit, minden kis szobának megvan a jól felismerhető, de egyedi esszenciája, a tapétától elkezdve a szőnyegekig. A

funkcióját vesztett közös tér ragaszkodik hozzánk, úgy, ahogy mi is ragaszkodunk virágkorának emlékéhez.

A Disco Elysium - és esküszöm ezek után csak festőkről beszélek - egy 2019-es, észt fejlesztésű detektív rpg (RolePlaying Game - szerepjáték), és pont a kisember diverzitása miatt hívnám rá fel a figyelmet. A játék egy levert forradalmat túlélő város, régen virágzó tengerparti körzetében, Revacholban játszódik. Főszereplőnk egy alkoholista, amnéziás detektív aki partnerével nyomoz egy helyi gyilkosság után. A játék több mint egymillió szóval bővelkedő dialógusában bevezet minket abba, milyen egy összeomlott rendszer árnyékában élni a hétköznapiakat. Ahogy a lyukak lepte, koszos utcákon sétálunk, ahogy a helyiek életébe betekintünk. megfordul bennünk a kisember fogalma. Ha a városra egy térképről néznénk, egyneműen látnánk a lakóit, a környéket. Leharcolt, latyakos utcák, legyőzött emberekkel. De amint a főszereplőnk cipőjébe lépve koppan a talpunk alatt a megrepedt macskakő, máris érezzük a kontrasztot a madártávlat - városkép, és az arcunkat érő friss tengeri levegő között.

Úgy vélem alaposan kitárgyaltam, honnan jött az ötlet a témához, így mielőtt a tényleges képeimről beszélnék, hadd említsem meg a vizuális inspirációimat.

Juraj Florek egy fiatal kortárs szlovák festő és a városi plein air mestere. Erős kontrasztokat, magabiztos árnyékokat használ, A színek tömbökbe tömörülnek, és összefolynak ahol kell. Házakat, utcaképeket, ipusztériális helyeket festő alkotó, festésmódjában magamra találtam. (Magyarországon is festett)

Gesztelyi Nagy Zsuzsa egy magyar kortárs festő. Absztrakt, álomszerű tereket és ismerős, földi látványokat kever művészetében, egy nosztalgikus, elvont hangulatot teremtve. Kedvencem tőle az Örök Ház és Az az ablak, ott középen, az az én ablakom. Mintha csak egy gyerekkori fotóalbumot nézegetnék.

A Saját munkáim:

Évek óta festem a közvetlen környezetemet és egyik kedvenc részem az alkotói folyamatban, az, amikor megpróbálok elkapni egy bizonyos napszakot, fényt-árnyék kapcsolatot, az emberek mindennapját körülöttem. Ezért kedveltem mindig is az impresszionizmust és annak alfajait, a festmények mintha elmosódott emlékképek lennének, hunyorítva megragadva a

realizmust, de elfolyva a részleteknél. Van benne valami csodálatos, hogy megpróbáljuk elkapni a "most"-ot, azt a rövid időtartamot amikor megáll a világ és mi, mint művészek, utolérhetjük.

Sokszor érzem úgy hogy a generációm, én, egy folyamatos online fomo érzetben ragadtunk. Nem éljük meg olyan intenzíven a valóságot, ezért a digitális térre hagyatkozunk, hogy emlékeztessen rá milyen a való világ. Esztétikákba menekülünk hogy visszahozzon pillanatokat amiket alig éltünk meg.

Engem a nyugodt plein air/életkép pillanatok hoznak vissza időről időre a valóságba. Ilyenkor érzem a földet a lábam alatt, a levegő illatát, a nap melegét a bőrömmön. Ez az oka annak, hogy minden festményemhez intenzív emlék kötődik. Amint ránézek egy képemre, visszatér a kreatív zónám emlékbuboréka, és rögtön tudom milyen nap volt, milyen idő, hogy éreztem magamat, mire gondoltam festés közben. Talán ezért érzem úgy, hogy nekem többet mond egy egy festményem mint bárki másnak valaha mondhatna. Bármennyire szeretném átadni ezeket a pillanatnyi benyomásokat , intenzív asszociációkat teljes valójukban a nézőknek, egyszerűen képtelenség. Ettől függetlenül törekszem hogy első ránézésre is ájtöjjön valami, talán azt is szeretném, hogy a néző maga kapjon egy intenzív emlék-löketet, csak a saját galériájából, amikor az alkotásaimra néz. Vannak olyan emlékek amik transzcendensek a valóságtól, olyan elvont benyomások amik csakis ránk hathatnak.

Betonálmok

Ezt 2023 nyarán festettem. Kompozíciója viszonylag egyszerű. Alulnézetből látunk egy direktben megvilágított szürke panelház felső emeleteit. A nap közvetlenül és tisztán éri az épületet, az ég tiszta és kék, valamikor a nap közepén járhatunk. Az ablakokról visszaverődik a fény, nem látni be a lakásokba, de az emberi lét jelei ott vannak (ablakban lógó függöny, légkondi külső fele, bukóra hagyott ablak)

Ez a festmény az első állomásunk a témám kifejtésében, és az első festmény ami tudatos üzenettel készült. Minden ablak mögött egy egyedi élet folyik, minden lakás lakói, bár első ránézésre ugyan olyannak tűnhetnek, önálló álmokkal, célokkal rendelkeznek, még akkor is ha nem látunk be a privát életünkbe. Ez egyféle dacolás részemről a "kisember" karakterével, az átlag munkás sablonemberrel. Kik vagyunk mi, hogy megtagadjuk az egyediséget valakitől, csak mert feltételezünk róla valamit? Csak mert egy nagyobb csoport része?

Néhány szó arról, majdnem milyen festmény lett ebből: Eredetileg a kép fókuszába egy tárt ablakot akartam rakni, ahonnan a huzat kilebegtetí a fehér csipkefüggönyt az utca felé , ezzel

szimbolizálva a menekülésvágyat, a szabadság felé törekvést, a kiteljesedés igényét. mindenki ki akar törni a monotonból. Egyszerre él bennünk az ősi ösztön, hogy beilleszkedjünk, és az igény, hogy kiváljunk a tömegből valamilyen formában.

Az átlagnál többet dolgoztam ezen a képen, általában egy-két ülésből befejezem a munkáimat, egyszerűen mert nincs hozzájuk türelmem (nem csoda hogy a plein air a kedvencem), de ezen a darabon jó néhány hónapot is eltöltöttem.

Az új, megvalósult képen nincs egyik ablak sem fókuszban, de úgy érzem így jobban átjön az eredeti üzenet.

Téli Kép

Következő festményem egy aprócska temperakép akvarell papíron, kb A5-ös lehet. A képen a szemlélő átélheti, milyen kitekinteni egy hideg téli estén közvetlenül az ablakomból, néhány éve készült, olyan január környékén.

Ha már a szocialista építészet: velem szemben látható a Rába Hotel “csúnyábbik” fele. Jobbra a Vízügy, balra egy társasház, az aljában egy kormányablak, mind a szocialista korszak és annak hagyatékai. Az inspiráció ehhez a festményhez a szokásos utcakémléseimből született. Bizonyos értelemben része egy évek óta tartó tudatalatti sorozatnak, ahol próbálom elkapni ezt az egy, ismerős sarkot, az évek alatt egyre nagyobb sikerrel:

A hó megtöri az utcalámpa hideg fényét. A hotel garázslejáró sorompójának piros fénye próbál kitűnni a sok fehér és szürke közül, a fák csupaszok, a hotelben mindenki alszik, valószínűleg csak az én szobám ablakából világít ki lámpafény. Holnapra úgyis mind elolvad. Latyakká lesz a pillanat, hacsak nem kapom el itt és most. Elkapom és a zsebembe rakom.

Első ránézésre unalmas, szürke látkép, de ha megállunk egy percre és engedjük magunknak hogy elmerengjünk , rájövünk, milyen szép is igazán. A mindennapok forgatagában nem tudunk megállni és megcsodálni, ha nem adunk rá magunknak időt.

Harmadik festmény: jelenleg cím nélkül.

Már nem egyszer kaptam magam, hogy kitervezek egy utat a festményemnek, megvan a fejemben mit akarok megvalósítani, de félúton valahogy elbarangolok az ötlettől. Néha a “kész” képből csak egy finomított aláfestés lesz, és ezzel nincs semmi baj. Az igazság az, hogy néha a félúton meg kell állni a munkában, mert elértük a célunk, csak más eszközökkel. Ő is ennek az áldozatává esett, de most is jó hogy abbahagytam. Hogy elkapjam a referenciám meleg-hideg kontrasztját, egy rozsdás narancssárgát használtam, de valahogy elvesztettem a fonalat útközben.

Eredetileg egy nappali otthonos esti belső terét akartam elkapni, ahol a tévé lágy kék fénye világít jobbról, középen kilátunk a szemközti házra, az utca fényére, a hóra odakinnt.

A belső tér nappalija egy ismerős közeget ad, a kinti hideg és a hó csöndje egy nyugodt, de idegen táj, ahonnan az otthon melegébe menekülünk. A kép egy vágyakozást akar átadni, egy nosztalgikus érzést ahogy a jól ismert kényelmekhez ragaszkodunk, miközben - bár távolinak tűnik - az ismeretlen, a hideg és az idegen ott ólálkodik egy ablaküvegnyire tőlünk.

Elgondolkozok néha, miért is festem azt amit. Az alkotás nekem egy szinte meditatív elvonulás. A művészetemhez kötött intenzív asszociációim egy emlékkönyvet alkotnak, amit magammal vihetek és megoszthatok másokkal. Ezáltal élem meg magamat és a világot. Talán én is félek attól, mi lesz, ha kinyitom azt az ablakot, és engedem, hogy a huzat elsodorjon. Talán félek, hogy mi lesz ha kilépek a dohszagú lépcsőházból, ha az ablakomon kinézve nem egy ismerős látvány fogad. Addig is, elszívok egy cigit az erkélyen, és nézem ahogy a villamos tovaszalad.